

युधामन्युश्चेति । विक्रान्तो युधामन्युनामैकः । सौभद्रोऽभिमन्युः, द्रौपदेयः - द्रौपद्यां पञ्चभ्यो युधिष्ठिरादिभ्यो जाताः

प्रतिनिध्यादयः पञ्च । महारथादीनां लक्षणम् - 'एको दशसहस्राणि योधयेद्यस्तु धन्विनाम् । शस्त्रशास्त्रप्रवीणश्च महारथ इति स्मृतः । अमितान्योधयेद्यस्तु सम्प्रोक्तोऽतिरथस्तु सः । रथी त्वेकेन यो युद्धयेत्तन्यूनोऽर्धरथो मतः ।' (महा. भी. २५।६ नीलकण्ठी टीका) इति ॥६॥

विशेष पराक्रमी युधामन्यु नावाचा एक राजा, सुभद्रापुत्र (अभिमन्यु), आणि युधिष्ठिरादि पाँच पाण्डवांद्वारा उत्पन्न द्रौपदीचे प्रतिनिध्यादी पांच पुत्र. महारथी आदिंचे लक्षण अशा प्रकारे, जो एकटाच दहा हजार धनुष्यधारी योद्ध्यांसह युद्ध करण्यास सक्षम तसेच शस्त्रांसंबन्धि शास्त्रांमधे प्रवीण तो महारथी, आव्हाहन केल्यास जो अगणित योद्ध्यांसह युद्ध करण्यास सक्षम तो अतिरथी, जो एकेकासह युद्ध करू शकतो तो रथी आणि त्याच्यपेक्षाहि निम्न दर्जाचा असा अर्धरथी असे मानले जाते. ॥६॥

अस्माकं तु विशिष्टा ये तान्निबोध द्विजोत्तम ।

नायका मम सैन्यस्य संज्ञार्थं तान्ब्रवीमि ते ॥ ७ ॥

अहो द्विजश्रेष्ठ! आता तुमच्या माहितीकरिता, आमच्या बाजूचे जे प्रमुख प्रमुख सेनानायक त्यांचा देखिल नामनिर्देश करतो आहे. ॥७॥

अस्माकमिति । निबोध निबुद्ध्यस्व । नायका नेतरः । संज्ञार्थं सम्यग्ज्ञानार्थमित्यर्थः ॥७॥

आता तुमच्या खास माहितीकरिता, आमच्या बाजूचे जे प्रमुख प्रमुख सेनानायक आहेत केवळ त्यांनाच जाणून घ्या, इतरांची आवश्यकता नाहि. ॥७॥

तानेवाह 'भवान्' इति द्वाभ्याम् -

त्यांचा निर्देश 'भवान्' इत्यादि (८ आणि ९ या) दोन श्लोकांद्वारा केला आहे. -

भवान्भीष्मश्च कर्णश्च कृपश्च समितिञ्जयः ।

अश्वत्थामा विकर्णश्च सौमदत्तिस्तथैव च ॥ ८ ॥

आपण स्वतः, भीष्म, कर्ण, कृप, अश्वत्थामा, विकर्ण, तसेच सौमदत्ति आदि सर्वच संग्रामं विजयी आहात.

भवान् द्रोणः । समितिं संग्रामं जयतीति तथा । सौमदत्तिः सोमदत्तस्य पुत्रो भूरिश्रवाः ॥८॥

आपण स्वतः, अर्थात आचार्य द्रोण, संग्राम विजयी असे ते समितिं तसेच सौमदत्तिः अर्थात सोमदत्तचा पुत्र भूरिश्रवा.

अन्ये च बहवः शूरा मदर्थे त्यक्तजीविताः ।

नानाशस्त्रप्रहरणाः सर्वे युद्धविशारदाः ॥ ९ ॥

याखेरिज माझ्यासाठी प्राण देण्यास तत्पर असे दुसरे अनेक शूर वीर सर्वच नाना प्रकारच्या शस्त्रांनी लढणारे असे

युद्धामधे प्रवीण आहेत. ॥ ९ ॥

अन्ये चेति । मदर्थे त्यक्तजीविताः । मत्प्रयोजनार्थं जीवितं त्यक्तुमध्यवसिता इत्यर्थः । नाना अनेकानि शस्त्राणि प्रहरणसाधनानि येषां ते ।

युद्धे विशारदा निपुणाः इत्यर्थः ॥९॥

माझ्यासाठी जीवन त्याग करणारे अर्थात माझे प्रयोजन सिद्ध करण्याकरिता जीवन देखिल त्यागण्याचा निश्चय केलेले असे ज्याच्या जवळ

नाना अर्थात अनेक प्रकारची शस्त्रे प्रहार करण्याची साधने असून जे युद्धविशारद अर्थात युद्धामधे निपुण आहेत. ॥ ९ ॥

ततः किमित्यत आह